

ԼԻՃՔՎԱԶ-ԹԵՅԻ ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԻ ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Կենդանական աշխարհ

Ընդհանուր առմամբ ֆաունան կարող է բնութագրվել որպես գիհու և կաղնու նոսր անտառային որոշ չոր տափաստանային տարրերով:

2.1 Անողնաշարներ

Ուսումնասիրությունները կազմակերպվել են գիտարշավների ձևաչափով՝ կիրառելով միջատաբանական հետազոտությունների համընդհանուր ընդունված մեթոդաբանությունը: Որպես ռեպրեզենտատիվ խմբեր ընտրվել են Coleoptera կարգի բզեզներն ու Lepidoptera-ի Rhopalocera ենթակարգի ցերեկային թիթեռները, որոնք դիտարկվել են որպես տարածքի կենսաբազմազանության գնահատման հիմնական ցուցանիշային խմբեր: Հետազոտությունները կատարվել են երթուղային եղանակով՝ ապահովելով տարածքի տարբեր կենսամիջավայրերի համարժեք ընդգրկում: Բզեզների տեսակային կազմի պարզաբանման նպատակով կիրառվել են միջատաբանական դասական մեթոդներ՝ ձեռքով հավաք բուսականությունից, հողի մակերեսից և քարերի տակից, ինչպես նաև հավաք ցանցի միջոցով (ներառյալ հնձման եղանակը) և բույսերից թափ տալով: Այս համալիր մոտեցումը հնարավորություն է տվել առավել ամբողջական պատկեր ստանալու ուսումնասիրվող միջավայրի տեսակային բազմազանության մասին:

Հետազոտվող տարածքի որոշ միջատների ֆաունայի կազմը

Աղյուսակ 3

NN	Միջատների տաքսոններ	Ծանոթություն
	1. Ընտանիք Գնայուկ բզեզներ - Carabidae	
1.	Carabus hollbergi	
2.	Calosoma inquisitor cupreum	
3.	Acinopus laevigatus	
4.	Harpalus rufipes	
5.	Harpalus affinis	

6.	<i>Pterostichus capitatus</i>	EA
7.	<i>Calathus ambiguus</i>	
8.	<i>Pristonychus gratus</i>	
9.	<i>Syntomus</i> sp.	
10.	<i>Lebya cyanocephala</i>	
11.	<i>Brachinus explodens</i>	
	2. Ընտանիք Լեշակերներ –Silphidae	
12.	<i>Silpha obscura</i> L.	
	3. Ընտանիք Staphylinidae	
13.	<i>Staphylinus</i> pr. <i>eurytus</i>	
14.	Staphylinidae sp.	
	4. Ընտանիք Histeridae	
15.	<i>Saprinus</i> sp.	
16.	<i>Hister quadrimaculatus</i>	
	5. Ընտանիք Glaphyridae	
17.	<i>Eulasia chrysopyga</i>	
	6. Ընտանիք Թերթիկաբեղավորներ – Scarabaeidae	
18.	<i>Blitopertha lineata</i>	
19.	<i>Oxythyrea cinctella</i>	
20.	<i>Cetonia aurata</i>	
21.	<i>Netocia caucasica</i>	
22.	<i>Netocia hungarica armeniaca</i>	
23.	<i>Netocia funebris</i>	
24.	<i>Epicometis seniculus</i>	
25.	<i>Valgus hemipterus</i>	
	7. Ընտանիք Չրխկաններ –Elateridae	
26.	<i>Selatosomus latus</i>	
27.	<i>Cardiophorus nigratissimus</i>	
28.	<i>Cardiophorus socrates</i>	
	8. Ընտանիք Ոսկերզեզներ - Buprestidae	
29.	<i>Acmaeoderella gibbula</i>	
30.	<i>Acmaeoderella villosula</i>	
31.	<i>Capnodis tenebrionis</i>	
32.	<i>Sphenoptera tragacanthae</i>	
33.	<i>Sphenoptera hypocrita</i>	
34.	<i>Anthaxia muliebris</i>	
35.	<i>Anthaxia bicolor</i>	
36.	<i>Anthaxia Igockii</i>	
37.	<i>Anthaxia caucasica</i>	EC
38.	<i>Meliboeus robustus</i>	

39.	<i>Coroebus rubi</i>	
40.	<i>Coroebus elatus</i>	
41.	<i>Agrilus angustulus</i>	
	9. Ընտանիք Փափկամարմին բզեզեր – <i>Cantharidae</i>	
42.	<i>Cantharis melaspis</i>	
	10. Ընտանիք Մանրաբզեզներ - <i>Melyridae</i>	
43.	<i>Malachius semiaeneus</i>	
44.	<i>Malachius fucatus</i>	
45.	<i>Malachius</i> sp.	
	11. Ընտանիք <i>Dasytidae</i>	
46.	<i>Henicopus pilosus</i>	
	12. Ընտանիք Նեղամարմիններ - <i>Oedemeridae</i>	
47.	<i>Oedemera rostralis</i>	
48.	<i>Oedemera podagrariae</i>	
	13. Ընտանիք Խայտաբղետ բզեզներ - <i>Cleridae</i>	
49.	<i>Trichodes persicus</i>	EC
50.	<i>Trichodes 4-guttatus</i>	
	14. Ընտանիք Սևամարմիններ – <i>Tenebrionidae</i>	
51.	<i>Dailognatha caraboides</i> Sol.	
52.	<i>Tentyria tessellata</i>	
53.	<i>Blaps lethifera</i>	
54.	<i>Gonocephalum granulatum pusillum</i>	
55.	<i>Opatrum sabulosum</i>	
56.	<i>Nalassus faldermanni</i>	
57.	<i>Lagria hirta</i>	
58.	<i>Omophlus caucasicus</i>	
59.	<i>Omophlus</i> sp.	
60.	<i>Podonta elongata</i>	
	15. Ընտանիք Թարախահաններ - <i>Meloidae</i>	
61.	<i>Mylabris variabilis</i>	
62.	<i>Mylabris quadripunctata</i>	
63.	<i>Meloe variegatus</i>	
	16. Ընտանիք <i>Phalacridae</i>	
64.	<i>Olibrus bimaculatus</i>	
	17. Ընտանիք <i>Mordellidae</i>	
65.	<i>Mordellidae</i> sp. 1	
66.	<i>Mordellidae</i> sp. 2	
67.	<i>Mordellidae</i> sp. 3	
	18. Ընտանիք Փայլաբեզներ - <i>Nitidulidae</i>	

68.	Meligethes sp. 1	
69.	Meligethes sp. 2	
	19. Ընտանիք Կաշվեկերներ - Dermestidae	
70.	Anthrenus pimpinellae	
71.	Attagenus bifasciatus	
72.	Attagenus sp.	
	20. Ընտանիք Bostrychidae	
73.	Scobicia chevrieri	
	21. Ընտանիք Զատիկներ - Coccinellidae	
74.	Hippodamia variegata	
75.	Bulaea lichatschovi	
76.	Coccinella septempunctata	
77.	Calvia sp.	
78.	Scymnus apetzi	
79.	Scymnus sp.	
	22. Ընտանիք Երկարաբեղիկներ - Cerambycidae	
80.	Stenocorus quercus	
81.	Pseudovadonia livida pecta	
82.	Brachyleptura tonsa	
83.	Leptura maculata	
84.	Echinocerus floralis	
85.	Xylotrechus ilamensis hadullai	EC
86.	Certallum ebulinum	
87.	Phytoecia coerulea	
88.	Phytoecia cylindrica	
89.	Agapanthia persicola	
90.	Agapanthia walteri	
91.	Agapanthia kirbyi	
	23. Ընտանիք Տերևակերներ - Chrysomelidae	
92.	Smaragdina limbata	
93.	Coptocephala unifasciata	
94.	Labidostomis propinqua	
95.	Clytra valerianae	
96.	Cryptocephalus concolor	
97.	Chrysolina herbacea	
98.	Entomoscelis sacra	
99.	Galeruca tanacetii	
100.	Pyrrhalta luteola	
101.	Alticinae sp. 2	
102.	Bruchinae sp 1	

103.	Bruchidae sp. 2	
104.	Spermophagus sp.	
	24. Ընտանիք Urodonidae	
105.	Bruchela suturalis	
	25. Ընտանիք Attelbidae	
106.	Attelabus nitens	
	26. Ընտանիք Apionidae	
107.	Apion sp. 1	
108.	Apion sp. 2	
109.	Apion sp. 3	
	27. Ընտանիք Փղիկներ - Curculionidae	
110.	Otiorrhinchus scopularis	
111.	Polydrusus inustus	
112.	Pholicodes trivialis	
113.	Ptochus circumcinctus	
114.	Sitona humeralis	
115.	Sitona sp.	
116.	Hypera sp.	
117.	Acentrus histrio	
118.	Hylobius verrucipennis	
119.	Smicronyx jungeranniae	
120.	Larinus onopordi	
121.	Larinus sturnus	
122.	Lixus cardui	
123.	Lixus furcatus	EC
124.	Cleonis piger	
125.	Coniocleonis nigrirostris	
126.	Tychius sp.	
127.	Curculio glandium	
128.	Baris timida	
129.	Baris scolopaceae Germ.	
130.	Ceutorrhynchus sp. 1	
131.	Ceutorrhynchus sp. 2	
132.	Gymnetron asellus	
133.	Cionus hortulanus	
	Ֆերեկային թիթեռներ – Lepidoptera: Rhopalocera	
	1. Ընտանիք Հաստագլուխներ - Hesperidae	
1.	Thymelicus sylvestris	
2.	Hesperidae sp.	
	2. Ընտանիք Արագաստաթիթեռներ - Papilionidae	

3.	Papilio machaon	
	3. Ընտանիք Ճերմակաթիթեռներ - Pieridae	
4.	Leptidea sinapis	
5.	Aporia crataegi	
6.	Pieris pseudorapae	
7.	Colias crocea	
	4. Ընտանիք Նիմֆալիդներ - Nymphalidae	
8.	Vanessa cardui	
9.	Aglaia urticae	
10.	Hipparchia parisatis	
11.	Maniola jurtina.	
	5. Ընտանիք Կապտաթիթեռներ - Lycaenidae	
12.	Cupido minimus	
13.	Lycaena phlaeas	
14.	Polyommatus icarus	

* EA – Հայաստանի էնդեմիկ

* EC – Կովկասյան էկոտարածաշրջանի էնդեմիկ

Տարածքում չեն գրանցվել ՀՀ Կարմիր գրքում, Բեռնի կոնվենցիայի Հավելված 2-ում (Appendix 2 of Bern Convention) և ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում (IUCN Red List of Threatened Species) ընդգրկված անողնաշար կենդանիների որևէ խմբի պատկանող տեսակներ:

2.2 Ողնաշարավոր կենդանիներ

Ողնաշարավոր կենդանիների դիտարկումները կատարվել են երթուղային (մարշրուտային) եղանակով: Գրանցվել են բոլոր հանդիպած կենդանիները, որոնք վեր են նաև հետքերն ու բները:

2.2.1 Երկկենցաղներ – *Amphibia*

Հետազոտվող տարածքում չեն գրանցվել որևէ երկկենցաղներ, քանի որ թե տարածքում և թե նրա մոտակայքներում բացակայում են նրանց զարգացման համար համապատասխան գերիսոնավ էկոհամակարգերը:

2.2.2 Սողուններ – Reptilia

Սողուններից տարածքից գրանցվել են միայն *Darevskia raddei* ժայռային մողեսի եզակի առանձնայկներ: Տարածքին անմիջապես հարող լանջերից հայտնաբերվել է պղնձօձը – *Coronella austriaca*:

2.2.3 Թռչուններ – Aves

Հաշվի առնելով տարածքի փոքր չափերը և մոտակայքում գտնվող գործող հանքի անհանգստության գործոնը, թռչունների տեսակային կազմը խիստ սահմանափակ է: Բացի այդ, չի գրանցվել որևէ տեսակի բնադրման փաստ: Ընհանուր առմամբ գրանցվել է թռչունների 16 տեսակ.

1. Ժայռային ծիծեռնակ- *Ptyonoprogne rupestris*
2. Լեռնային ձիաթռչնակ-*Anthus spinoletta*
3. Սև մանգաղաթև- *Apus apus*
4. Սևախայտ քարաթռչնակ- *Oenanthe hispanica*
5. Անտառային աղավնի - *Columba palumbus*
6. Տնային ճնճղուկ- *Passer domesticus*
7. Սովորական կաչաղակ - *Pica pica*
8. Մոխրագույն ագռավ - *Corvus corone*
9. Սպիտակ խաղտոտիկ- *Motacilla alba*
10. Սովորական հողմավար բազե - *Falco tinnunculus*
11. Սովորական ճուռակ- *Buteo buteo*
12. Սևագլուխ դրախտապան- *Emberiza melanocephala* (նկ.1)
13. Սև կեռնեխ-*Turdus merula* (նկ.4)
14. Մեծ երաշտահավ - *Parus major* (նկ.2)
15. Անտառային կաչաղակ- *Garrulus glandarius*
16. Հոպոպ - *Upupa epops* (նկ. 3)

Սրացից մեծամասնությունը հանդիսանում են անտառային տեսակներ, որոշները կարող են օգտագործել տարածքը որպես կերհանդակ, վերջին երեքը՝ սինաթրոպ տեսակներ են:

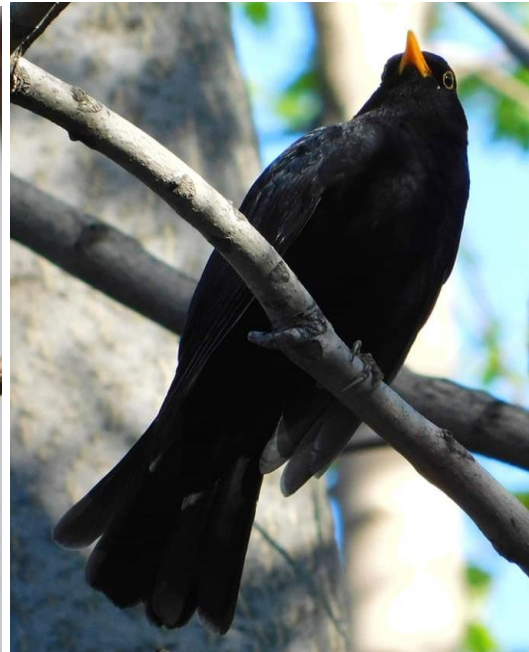
Նկ.1

Նկ. 2

Նկ. 3

Նկ.4

2.2.4 Կաթնասուններ – *Mammalia*

Կաթնասուններից դիտարկվել է կրծողների 5 տեսակ՝ սովորական դաշտամուկը (*Microtus arvalis*), Նազարովի դաշտամուկը (*Microtus nazarovi*), փոքր անտառային մուկը (*Sylvaemus uralensis*), անտառային մուկը (*Sylvaemus sylvaticus*) և ձյան դաշտամուկը (*Chionomys nivalis*): Բնորոշ տեսակներից տարածքում կարող են հանդիպել նաև թփուտային դաշտամուկը (*Microtus major*), մոխրագույն համստերը (*Cricetulus migratoris*), գետակի հարևանությամբ՝ ջրային դաշտամուկը (*Arvicola terrestrial*): Տարած-

քի գնահատման ժամանակ միջատակերներից դիտարկվել է փոքր խլուրդը (*Talpa levantis*):

Արշավների ընթացքում արձանագրված կաթնասունները պատկանում են ՀՀ տարածքում սովորական, լայնորեն տարածված, որոշ դեպքերում՝ ֆոնային տեսակներին:

Բացի այդ, գտնվել են շնագայլի (*Canis aureus*), փորսուղի (*Meles meles*) և կզաքիսի (*Martes foina*) հետքեր (կեղտը):

Ողնաշարավոր կենդանիներից հատուկ պահպանվող՝ ՀՀ Կարմիր գրքում, Բեռնի կոնվենցիայի Հավելված 2-ում (Appendix 2 of Bern Convention) և ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում (IUCN Red List of Threatened Species) գրանցված տեսակներ չեն հայտնաբերվել:

Վերհանված տվյալների ամփոփմամբ կարելի է արձանագրել, որ ուսումնասիրվող տարածքի ֆաունան բնորոշ է Հարավային Հայաստանի միջինլեռնային նոսրանտառային և բաց լանդշաֆտներին: Այն որևէ առանձնահատուկ տարբերակիչ առանձնահատկություն չի դրսևորում՝ համեմատած տարածաշրջանի համանման լանդշաֆտների հետ: Ուսումնասիրվող տարածքում չեն հայտնաբերվել Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված անողնաշար և ողնաշարավոր կենդանատեսակներ: